

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NICHOLAS EMILIOU
esitatud 7. märtsil 2024¹

Kohtuasi C-774/22

JX

versus

FTI Touristik GmbH

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa))

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Õiguslane koostöö tsiviil- ja kaubandusajades – Kohtualluvus – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Kohaldamisala – Välismaist elementi sisaldavad menetlused – Mõiste – Kohtualluvus seoses tarbijalepingutega – II peatüki jagu 4 – Pakettreisileping tarbija ja reisikorraldaja vahel – Lepingupooled, kelle alaline elukoht või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis – Välisriiki reisimise eesmärgil sõlmitud leping

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas eelotsusetaotluses, mille on esitanud Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa), soovitakse teada, kuidas tõlgendada määrust (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades² (edaspidi „Brüsseli Ia määrus“).

2. Taotlus on esitatud seoses alaliselt Saksamaal elava tarbija hagiga samas riigis asuva reisikorraldaja vastu asjas, mis puudutab selle tarbija poolt välismaale reisimiseks broneeritud reiseitenuste paketi lepingut. Tarbijal tekkis sellega seoses probleeme, väidetavalt seetõttu, et reisikorraldaja ei täitnud seadusest tulenevaid kohustusi. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas sellele vaidlusele on kohaldatav Brüsseli Ia määrus, mistõttu tarbija saab tugineda selles sätestatud kaitsvatele kohtualluvusnormidele.

3. Käesolev eelotsusetaotlus on oluline kahel põhjusel. Esiteks võimaldab see Euroopa Kohtul anda väärtusliku selgituse Brüsseli Ia määruse kohaldamisala ja nende erinormide toimimise kohta. Teiseks on Euroopa Kohtu vastus edaspidi oluline reisijatele ja ettevõtjatele turismisektoris, kus niisugused vaidlused sageli tekivad.

¹ Algkeel: inglise.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (ELT 2012, L 351, lk 1).

II. Õigusraamistik

A. Brüsseli Ia määrus

4. Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 on sätestatud, et „[t]arbija võib algselt algatada menetluse teise lepingupoole vastu selle liikmesriigi kohtutes, kus on nimetatud poole alaline elukoht, või, olenemata teise poole alalisest elukohast, selle paiga kohtutes, kus on tarbija enese alaline elukoht“.

B. Saksamaa õigus

5. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung; edaspidi „ZPO“) §-s 12 „Üldine kohtualluvus; mõiste“ on sätestatud: „Kohus, kuhu isiku vastu võib esitada hagi vastavalt üldist kohtualluvust reguleerivatele sätetele, on pädev menetlema kõiki isiku vastu esitatud hagisid, kui hagi ei ole erandlikku kohtualluvust reguleerivate sätete kohaselt menetletav muus kohtus.“

6. ZPO § 17 „Üldine kohtualluvus juriidiliste isikute puhul“ lõikes 1 on sätestatud, et „[...] äriühingute [...] puhul [...] määratakse üldine kohtualluvus nende asukoha järgi. Asukohaks loetakse juhatuse asukoht, kui ole sätestatud teisiti“.

III. Faktilised asjaolud, riigisisene menetlus ja eelotsuse küsimused

7. JX on füüsiline isik, kelle alaline elukoht on Nürnbergis (Saksamaal). Ta sõlmis 15. detsembril 2021 reisikorraldajaga FTI Touristik GmbH (edaspidi „FTI“), kelle asukoht on Münchenis (Saksamaal), ühe reisibüroo kaudu, mille asukoht on Nürnbergis, pakettreisi lepingu reisimiseks välisriiki.

8. JX esitas hiljem FTI vastu hagi Amtsgericht Nürnbergile (Nürnbergi esimese astme kohus). JX väidab, et talle ei antud piisavalt teavet kõnealusesse riiki sisenemise tingimuste ja viisanõuete kohta, ning nõuab 1499,86 euro suurust kahjuhüvitist.

9. JX märkis, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõike 1 alusel kuulub tema nõue nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse järgi tema elukohajärgse kohtu alluvusse, mille poole ta pöördus. Vastuseks sellele väitis FTI, et territoriaalselt ei allu see asi nimetatud kohtule, kes peaks jätma nõude sel põhjusel läbi vaatamata. Selle määruse sätteid ei kohaldata puhtalt riigisisestele olukordadele. Kõnealune vaidlus kvalifitseerub selliseks, sest mõlema poole alaline elu- või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis. Tema arvates on nimetatud määruse asemel kohaldatavad ZPO normid, mille kohaselt allub asi teistele kohtutele.

10. Nendel asjaoludel otsustas Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergi esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse:

„Kas [Brüsseli Ia määruse] artikli 18 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et lisaks rahvusvahelist kohtualluvust reguleerivatele eeskirjadele sisaldab see ka asja lahendavale kohtule siduvat eeskirja liikmesriigi kohtute kohtualluvuse kohta reisilepinguga seotud asjades, kui reisijast tarbija ja temaga lepingu sõlminud reisikorraldaja elu- või asukoht on samas liikmesriigis, kuid reisi

sihtkoht on välisriigis (nn näilised riigisisesed juhtumid), mille tulemusel annab viidatud säte riigisiseseid kohtualluvust reguleerivaid õigusnorme täiendades tarbijale õiguse pöörduda reisikorraldaja vastu lepingust tulenevates nõuetes oma elukohajärgsesse kohtusse?“

11. FTI, Tšehhi valitsus ja Euroopa Komisjon on esitanud kirjalikud seisukohad. Kohtuistungit käesolevas asjas ei peetud.

IV. Analüüs

12. Käesoleva kohtuasja taust on tarbijal tekkinud probleem seoses reisiga, mille reisikorraldaja talle nn puhkusepaketi³ kujul müüs. See olukord on kahjuks üsna tavaline. Umbes viimase kolme aastakümne jooksul on turismist saanud massitööstus ja niisugused paketid moodustavad olulise osa reisirust. Kuigi paljude tarbijate jaoks on atraktiivne niisuguse pakettreisi mugavus reisi kavandamise seisukohast, ei pruugi sellega seoses antavad lubadused alati täituda. Liigagi sageli võivad reisijad kogeda (nagu näib olevat kogunud ka JX)⁴ oma puhkesihtkohta reisisid probleeme või avastada sinna jõudes, et hotell on eeldatust viletsam, või, mis veel hullem, kannatada kohapeal kahju õnnetustes, mis on tingitud halvasti valitud kohalike teenuseosutajate hooletusest.⁵

13. Selleks et reisijaid niisuguste probleemide eest kaitsta, võttis liidu seadusandja vastu pakettreiside direktiivi. Selles õigusaktis on sätestatud olulised tarbijate õigused ja neile vastavad reisikorraldajate kohustused seoses pakettreisidega. Muu hulgas kohustab see direktiiv reisikorraldajaid andma reisijatele enne võimaliku lepingu sõlmimist teavet muu hulgas kavandatava sihtriigi passide ja viisadega seotud nõuete kohta.⁶ Põhikohtuasjas on JX väljendanud seisukohta, et FTI jättis selle teavitamiskohustuse täitmata, mis põhjustas JXile kahju, ja nõuab õiguskaitset. Selleks pöördus ta eelotsusetaotluse esitanud kohtusse, mis asub tema alalises elukohas Nürnbergis.

14. Põhikohtuasja praeguses, algstaadiumis on nimetatud kohtul vaja kindlaks teha, kas asi allub tõepoolest temale, nii et ta saaks selle menetluse läbi viia ja asja lahendada. Ta soovib teada, kas selles suhtes puutub asjasse Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõige 1. Nimetatud säte, mis sisaldub selle määruse jaos kohtualluvuse kohta teatavate tarbijalepingute puhul, nimelt II peatüki jaos 4 (edaspidi „4. jagu“), sisaldab kahte kohtualluvusnormi, mis on nõuet esitava tarbija seisukohast soodsad. Nimelt võib ta artikli 18 lõike 1 kohaselt paluda algatada menetluse „teise lepingupoole vastu“ (st tarnija või teenuse osutaja vastu) kas i) „selle liikmesriigi kohtutes, kus on nimetatud poole alaline elukoht“ (*forum rei*), või ii) „selle paiga kohtutes, kus on tarbija enese alaline elukoht“ (*forum actoris*).

15. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuses on keskendutud Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskirjale ja tõstatatud sellega seoses kaks teemat. Esiteks soovib nimetatud kohus teada, kas see eeskiri on kohaldatav niisugustele menetlustele nagu need, mille JX on palunud algatada FTI vastu. Teiseks, kui eeldada, et see eeskiri on nende

³ „Pakettreis“ on vähemalt kahe eri reise teenuse (nagu lennureis ja majutus) kombinatsioon samaks reisiks, mis üldjuhul ostetakse ühest müügikohast ja/või mida müüakse ühtse või koguhinna alusel või reklaamitakse kui paketti (vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiivi (EL) 2015/2302, mis käsitleb pakettreise ja seotud reisikorralduste teenuseid ning millega muudetakse määrust (EÜ) 2006/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 90/314/EMÜ (ELT 2015, L 326, lk 1) (edaspidi „pakettreisidirektiiv“), artikli 3 lõige 2).

⁴ Eelotsusetaotluses ei ole selgitatud, mis JXiga juhtus. On selge, et kui tal ei olnud nõutavat viisat, ei jõudnud ta oma puhkesihtkohta.

⁵ Vt Latil, C., „L'exécution défectueuse du contrat de vente de voyages à forfait en droit international privé“, *Revue critique de droit international privé*, 2017, lk 199.

⁶ Vt pakettreisidirektiivi artikli 5 lõike 1 punkt f.

menetlustele kohaldatav, soovib nimetatud kohus samuti teada, kas selle eeskirjaga on ainult antud (rahvusvaheline) pädevus selle liikmesriigi kohtutele, kus on tarbija alaline elukoht, kusjuures selle riigi menetlusnormid määravad kindlaks, millisel kohtul tema territooriumil on (territoriaalne) pädevus niisuguseid menetlusi läbi viia, või on selle eeskirjaga otseselt antud (nii rahvusvaheline kui ka territoriaalne) pädevus selle alalise elukoha järgsele kohtule.

16. Need küsimused põhinevad pragmaatilistel kaalutlusel. Ühest küljest, kui vaidlusalune eeskiri on kohaldatav JXi palvel FTI vastu algatatud menetluse suhtes ja määrab nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse, on eelotsusetaotluse esitanud kohus selle eeskirja alusel pädev asja lahendama (kuna ta on mäletatavasti tarbija alalise elukoha järgne kohus). Kui see eeskiri aga ei ole selle menetluse suhtes kohaldatav või kõigest annab rahvusvahelise pädevuse Saksamaa kohtutele, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtul niisugust pädevust. Saksamaa menetlusnormidest tulenevalt oleks kummalgi juhul territoriaalne pädevus kostja asukoha järgsel kohtul Münchenis.⁷

17. Nagu järgnevates punktides selgitan, on selge, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 tarbijatele ette nähtud *forum actoris*'e eeskiri annab otseselt nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse pädevuse tarbija alalise elukoha järgsele kohtule (A jagu). See eeskiri aga on kohaldatav vaid juhtumitele, milles esineb välismaine element (B jagu). Selles ongi käesoleva asja tuum. Mõistagi ei ole kindel, kas see nõue on täidetud, kui mõlema vaidluspoole (tarbija ja teenuse osutaja) alaline elu- või asukoht on samas liikmesriigis ning ainus välismaine element on reisisihtkoht, mida silmas pidades vaidlusalune pakettreisileping sõlmiti (C jagu).

A. Tarbijatele ette nähtud forum actoris'e eeskiri määrab nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse

18. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlustele seoses *forum actoris*'e eeskirja funktsiooniga saab anda kiire vastuse. See tuleneb Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõike 1 sõnastusest endast. Selles aspektis pakub selgust kahe selles sisalduva sätte võrdlus. *Forum rei* eeskiri viitab selle „liikmesriigi kohtutele“, kus on kutselise teenuseosutaja alaline elukoht. *Forum actoris*'e eeskiri seevastu viitab „selle paiga kohtutele“, kus on tarbija alaline elukoht. See terminierinevus ei ole tähtsusetu. See on mõeldud just näitamaks, et kui esimene eeskiri annab kõigest rahvusvahelise pädevuse asjaomase riigi kohtusüsteemile kui tervikule, siis teine eeskiri annab nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse pädevuse tarbija alalise elukoha kohtule, olenemata sellest, kuidas kohtualluvus selle riigi menetlusnormide kohaselt muidu jaotuks.⁸

19. Vastupidi sellele, mida väidab FTI, kajastab see tõlgendus täpselt liidu seadusandja tahet. Vaidlusaluse eeskirjaga soovis liidu seadusandja võimaldada tarbijal pöörduda kohtusse „kodule nii lähedal kui võimalik“.⁹ Kui tarbija alalise elukoha liikmesriigi menetlusnormid määraksid, milline selle riigi kohus on pädev tema nõuet lahendama, ei oleks seda tulemust sageli võimalik

⁷ Vt käesoleva ettepaneku punktid 5, 6 ja 9.

⁸ Vt muu hulgas Mankowski, P., Nielsen, P. A., „Article 18“ – Magnus, U., ja Mankowski, P., *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Köln, Otto Schmidt, 2016, lk 512–513, § 10, ning Dickinson, A., ja Lein, E., *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford, Oxford University Press, 2015, § 6.67. Vt analoogia alusel 3. mai 2007. aasta kohtuotsus Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, punkt 30), 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus Volvo jt (C-30/20, EU:C:2021:604, punkt 33) ning 30. juuni 2022. aasta kohtuotsus Allianz Elementar Versicherung (C-652/20, EU:C:2022:514, punkt 38).

⁹ Euroopa Komisjon, ettepanek: nõukogu määrus (EÜ) kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades, KOM(99) 348 (lõplik) (EÜT 1999, C 376E, lk 1), seletuskiri, lk 17.

saavutada just seetõttu, et niisugustes liikmesriikides nagu Saksamaa viitaksid need normid tarnija või teenuse osutaja asukoha kohtule, mis võib jääda tarbija kodust kaugele (tulen selle teema juurde edaspidi tagasi).¹⁰

B. Tarbijatele ette nähtud forum actoris'e eeskiri on kohaldatav vaid juhtumitele, milles esineb välismaine element

20. Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris'e* eeskirja kohaldamiseks ja kohtualluvuse kindlaksmääramiseks konkreetsetes menetluses peavad olema täidetud kaks kumuleeruvat nõuet. Esiteks on loogiline, et see menetlus peab kuuluma seda eeskirja sisaldava kohtualluvuskorra (edaspidi „Brüsseli kord“) esemelisse kohaldamisalasse. Teiseks peavad olema täidetud teatavad sellele eeskirjale spetsiifilised tingimused.

21. Nimetatud teine nõue ei ole käesolevas asjas vaidluse all. On selge, et kõnealused tingimused, mis tulenevad Brüsseli Ia määruse artikli 17 lõikest 1 ja artikli 18 lõikest 1 nende omavahelises koostoimes, on täidetud: hageja kvalifitseerub „tarbijaks“, sest tema nõue „puudutab lepingut“,¹¹ mille ta on teenuse osutajaga sõlminud „oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatu eesmärgil“; see leping kuulub artikli 17 lõikes 1 loetletud kategooriate hulka (analüüsin seda aspekti üksikasjalikumalt edaspidi);¹² ja kostja, kelle vastu see nõue on esitatud, on „teine lepingupool“.

22. Siiski tuleneb esimesest nõudest veel üks Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõike 1 kohaldamise tingimus. Nimelt, kuigi selle määruse artikli 1 lõikes 1, mis määrab Brüsseli korra kohaldamisala, ei ole selle kohta midagi sätestatud,¹³ on Euroopa Kohus alates oma otsusest *Owusu*¹⁴ korduvalt märkinud, et see kord on kohaldatav vaid „rahvusvahelist laadi“ õigussuhetele, st niisugustele, mis on seotud rohkem kui ühe riigiga.¹⁵

23. See kaudne „rahvusvahelisuse“ tingimus tuleneb Brüsseli Ia määruse õiguslikust alusest, nimelt ELTL artikli 81 lõikest 2 (ja on seda arvesse võttes möödapääsmatu). Nimetatud säte võimaldab Euroopa Liidul võtta meetmeid, et saavutada eesmärgid, mis on ette nähtud selle lepingu artikli 81 lõikes 1, mis käsitleb õigusalast koostööd „piiriülese toimega tsiviilasjades“. Seevastu ei ole Euroopa Liidul pädevust reguleerida kohtualluvust tsiviilasjades, millel niisugust „toimet“ ei ole. Niisiis tuleb seda määrust tõlgendada sellele vastavalt.

¹⁰ Vt muu hulgas eespool viidatud Mankowski, P., ja Nielsen, P. A., lk 512–513, punkt 10. Vt ka käesoleva ettepaneku punkt 61.

¹¹ Nii on see isegi juhul, kui nõue ei põhine tarbijalepingul endal, vaid seadusega kehtestatud kohustuse rikkumisel (vt käesoleva ettepaneku punkt 13). Nimelt piisab sellest, kui see nõue on tekkinud niisuguse lepinguga seoses (vt 11. juuli 2002. aasta kohtuotsus *Gabriel*, C-96/00, EU:C:2002:436, punkt 58).

¹² Vt käesoleva ettepaneku punkt 55. Samuti, ehkki Brüsseli Ia määruse artikli 17 lõikega 3 on transpordilepingud 4. jao kohaldamisalast välja arvatud, ei puuduta see väljaarvamine pakettreisilepinguid.

¹³ Selle korra esemelise kohaldamisala kohta on nimetatud sättes ette nähtud vaid see, et seda kohaldatakse „tsiviil- ja kaubandusajade suhtes“.

¹⁴ 1. märtsi 2005. aasta kohtuotsus *Owusu* (C-281/02, edaspidi „kohtuotsus *Owusu*“, EU:C:2005:120). See kohtuotsus puudutab 27. septembril 1968 Brüsselis sõlmitud konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1978, L 304, lk 36), mis hiljem asendati nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), mis omakorda asendati Brüsseli Ia määrusega. Siiski tuleb tagada nende õigusaktidega kehtestatud kohtualluvuskorra kohaldamisala tõlgendamise järjepidevus (vt muu hulgas 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus *IRnova* (C-399/21, EU:C:2022:648, punkt 29)). Käesolevas ettepanekus viitan nende erinevate aktidega seotud otsustele ilma neid eristamata.

¹⁵ Vt muu hulgas kohtuotsus *Owusu* (punktid 25 ja 26), 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus *Mahamdia* (C-154/11, EU:C:2012:491, punkt 39) ning 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus *IRnova* (C-399/21, EU:C:2022:648, punkt 27). Vt kaudsel ka Brüsseli Ia määruse põhjendused 3 ja 26. Vt samuti P. Jenardi koostatud selgitav aruanne Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT 1979, C 59, lk 1) (edaspidi „Jenardi aruanne“), lk 8. Kohtuotsuses *Owusu* selgitas Euroopa Kohus samuti, et asjaga ei pea olema seotud kaks liikmesriiki. Vaidlusaluse suhte rahvusvahelisus võib tuleneda seostest kolmanda riigiga (vt selle kohtuotsuse punktid 24–26).

24. See tingimus on kooskõlas ka Brüsseli Ia määruse eesmärgiga. (Liidu) rahvusvahelise eraõiguse aktina on see ette nähtud reguleerima olukorda, kus liikmesriigi kohtul palutakse lahendada asi, millel on seoseid teise riigiga (või teiste riikidega). Nimelt tekitavad need seosed võimaluse, et kohtuasja vaatavad läbi ja lahendavad selle teise riigi (või nende teiste riikide) kohtud, millest laiemalt tekib küsimus, kas on asjakohane, et asja arutab see kohus, kelle poole pöördui. Brüsseli korra esmane eesmärk on niisuguse rahvusvahelise kohtualluvuse kollisiooni lahendamine. Kuigi mõned neist eeskirjadest, sealhulgas tarbijatele ette nähtud *forum actoris* määravad kindlaks nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse (vt käesoleva ettepaneku punkt 18), lahendavad need nimetatud teise küsimuse kaasuvalt, ainult seoses juhtumitega, mille puhul on saanud tekkida nimetatud esimene küsimus. Nende ülesanne ei ole käsitleda riigisiseseid kohtualluvuse kollisioone puhtriigisisestest olukordades.¹⁶

25. Eespool kirjeldatud kaalutlustest tulenevalt on tarbijatele ette nähtud *forum actoris*'e reegel, nagu ka kõik teised Brüsseli Ia määruuses sätestatud kollisiooninormid, kohaldatav vaid juhul, kui liikmesriigi kohtul palutakse lahendada juhtum, milles esineb „välismaine element“ (st asjasse puutuv seos teise riigiga). Niisugusel juhul määrab nimetatud eeskiri nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse kohtualluvuse. Seevastu ei sekku see eeskiri territoriaalse kohtualluvuse jaotusse puhtriigisisestest olukordades.

C. Kas käesoleval juhul esineb piisav välismaine element

26. See selgitatud, märgin, et Saksamaal käib, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on selgitanud, elav arutelu¹⁷ selle üle, kas Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõike 1 kohaldamiseks nõutav „välismaine element“ esineb juhul, kui liikmesriigi kohtul palutakse lahendada selles riigis alaliselt elava tarbija ja kohaliku reisikorraldaja vaheline vaidlus välismaale reisimise eesmärgil sõlmitud pakettreisilepingu täitmise üle (mis näib olevat võrdlemisi tavaline olukord).¹⁸ Selle küsimuse tehnilise pealispinna all on reaalne probleem selles, kas tarbija saab ka niisuguses olukorras pöörduda selles sättes ette nähtud *forum actoris*'e eeskirja kohaselt oma elukohajärgsesse kohtusse.

27. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on selgitanud, et Saksamaa kohtupraktikas ja õiguskirjanduses leidub niisuguste „ebaheatsate riigisiseste juhtumite“ (*unechte Inlandsfälle*, kui kasutada selle kohtu sõnu) teemal erinevaid seisukohti. Valdav seisukoht, mida toetavad Euroopa Kohtu menetluses FTI ja Tšehhi valitsus, on niisugune, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõige 1 ei ole nende juhtumitele kohaldatav. Vaidlusaluses lepingusuhtes ei ole nõutavat „rahvusvahelisust“, kui lepingupoolte (tarbija ja reisikorraldaja) alaline elu- või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis. See, et reisi sihtkoht, mida silmas pidades leping sõlmiti, asub välisriigis, ei ole selles aspektis oluline. Vähemusse jäänud seisukoha järgi, mida toetab käesolevas menetluses komisjon, on see eeskiri kohaldatav ka isegi kui vaidluspooled alaline elu- või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis. Reisi välismaine sihtkoht annab nende omavahelisele suhtele rahvusvahelise mõõtme.

¹⁶ Soovin rõhutada, et vastupidi sellele, millele vihjab Tšehhi valitsus, on juhul – nagu käesolevaski asjas –, kui pooled vaidlustavad vaid selle, milline kohus on liikmesriigisisestelt pädev asja lahendama, täiesti võimalik kasutada sellise territoriaalse kohtualluvuse kollisiooni lahendamiseks *forum actoris*'e eeskirja, *tingimusel*, et juhtum esineb „välismaine element“.

¹⁷ Saksamaa kohtud on esitanud sel teemal koguni viis eelotsusetaotlust. Kahes kohtuasjas (C-317/20 ja C-62/22) võeti eelotsusetaotlus tagasi enne, kui Euroopa Kohus sai asja lahendada. Kahes kohtuasjas (C-108/23 ja C-648/23) on menetlus pooleli ja peatatud, kuni Euroopa Kohus käesoleva asja lahendab.

¹⁸ Harilikult ostavad tarbijad reise kohalikelt reisikorraldajatelt (vt eespool viidatud Latil, C.).

28. Minu arvates peab tegelikult paika vähemusse jäänud seisukoht. Nimelt on Brüsseli Ia määruse kohaldamisel vaja rakendada mõiste „välismaine element“ laia käsitust (1). Pakettreisilepingu täitmisega seotud juhtudel on reisi välismaine sihtkoht selles aspektis asjakohane „välismaine element“ (2). Lõpuks ei eelda teistsugust tõlgendust ka 4. jao sõnastus ega eesmärk (3).

1. „Välismaise elemendi“ lai käsitus

29. Kõigepealt on selge, et kuigi Brüsseli Ia määruses ei ole määratletud „välismaine element“, mida on vaja selle määruse normide kohaldamiseks, tuleb seda mõistet tõlgendada autonoomselt, tuginedes selle määruse ülesehitusele ja eesmärkidele, et tagada määruse ühetaoline kohaldamine kõigis liikmesriikides.¹⁹

30. Oma praktikas alates kohtuotsusest Owusu on Euroopa Kohus sellele aspektile harilikult pragmaatiliselt lähenenud. Tema hinnangul ja kooskõlas käesoleva ettepaneku punktis 24 antud selgitusega sisaldab juhtum, mille suhtes on algatatud liikmesriigi kohtu menetlus, piisavat „välismaist elementi“, kui selle esinemine „tõstatab rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisega seotud küsimusi“.²⁰ Teisisõnu kohaldatakse Brüsseli korda juhul, kui juhtumil on faktor, mis seob seda välisriigiga (teise liikmesriigi või kolmanda riigiga) ja annab piisava aluse võimalusele, et asja vaatavad läbi ja lahendavad selle riigi kohtud,²¹ nii et laiemalt võib tekkida küsimus, kas seda tuleb (või ei tule) teha kohtul, kelle poole pöörduiti. Sellisel juhul on kõnealune kord kohtu jaoks vahend, millega see küsimus lahendada.

31. Seda kriteeriumi tuleks minu arvates kohaldada laialt. Selleks et Brüsseli Ia määrus täidaks oma eesmärgi, tuleb seda kohaldada iga kord,²² kui tekib küsimusi seoses rahvusvahelise kohtualluvusega, muu hulgas selleks, et hoida ära võimalike kohtualluvuse kollisioonide realiseerumist. Samuti, kuna selle õigusakti eesmärgid õiguskindlus ja ettearvatavus²³ eeldavad, et vaidluspoolel saavad kergesti ette arvata, millist kohtualluvust nende vaidluse suhtes kohaldatakse, ja liikmesriigi kohus, kelle poole pöörduetakse, kiiresti kindlaks teha oma pädevuse,²⁴ ei tohiks küsimust ülearu keerukaks muuta. Küsimus ei ole selle kontrollimises, kas asjaomase juhtumi lahendamine on tegelikult välisriigi kohtu alluvuses.²⁵ Piisab sellest, kui selle välisriigiga seotud asjaolu annab selle riigi kohtutele usutava aluse asi läbi vaadata ja lahendada.

32. Juhtumi rahvusvahelisisus tuleneb sageli sellest, et hageja ja kostja alaline elu- või asukoht on eri riikides. Tõepoolest kujutab iga riigi kohtute jaoks see, kui vaidluspoole alaline elu- või asukoht on selle riigi territooriumil, usutavat alust asi läbi vaadata ja lahendada (nagu nähtub Brüsseli Ia määruse eri sätetest, sealhulgas artikli 18 lõikest 1). Ent see ei ole ainus võimalik olukord. Nagu

¹⁹ Vt muu hulgas 14. septembri 2023. aasta kohtuotsus Club La Costa jt (C-821/21, EU:C:2023:672, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

²⁰ Vt muu hulgas kohtuotsus Owusu (punkt 26), 17. novembri 2011. aasta kohtuotsus Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, punktid 30 ja 35) ning 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus IRnova (C-399/21, EU:C:2022:648, punkt 28).

²¹ Vt selle kohta 17. novembri 2011. aasta kohtuotsus Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, punktid 32 ja 33). Vt samuti Rogerson, P., „Article 1“ – eespool viidatud Magnus, U., ja Mankowski, P., lk 59, § 6. Seega ei kujuta iga seos välisriigiga endast asjakohast välismaist elementi. Kõnealune tegur peab olema piisavalt oluline, et sellised küsimused tekiks.

²² Tingimusel, et muud selle õigusakti kohaldamise tingimused on täidetud.

²³ Brüsseli Ia määruse põhjendus 15.

²⁴ Vt selle kohta 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

²⁵ See võib olla keeruline ja vaieldav, kui asjaomane riik ei ole Euroopa Liidu liikmesriik ja Brüsseli Ia määrus ei ole seetõttu kohaldatav.

komisjon on märkinud, võib juhtumi rahvusvahelises juhul, kui vaidluspoolte alaline elu- või asukoht on ühes ja samas riigis, tuleneda mitmesugustest asjaoludest, mis on seotud muu hulgas menetluse esemega.²⁶

33. Ehkki ma tahan jätta eespool mainitud kriteeriumi rakendamise käesolevale juhtumile järgmise jao teemaks, toon siinkohal mõne illustreeriva näite. Näiteks kui liikmesriigi kohtul palutakse lahendada kohtuasi, milles on ühest küljest kaks vaidluspoolt, kelle alaline elukoht on samas riigis, kuid mis on teisest küljest seotud välisriigis tekkinud lepinguvälise kahjuga või muus riigis asuva kinnisasja üürimisega, on kohaldatav Brüsseli Ia määrus.²⁷ Mõlemas näites tekitab juhtumit välisriigiga seostav asjaolu „rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisega seotud küsimusi“. Nimelt on see, et lepinguvälise kahju tekkis või vaidlusalune kinnisasi asub selle välisriigi territooriumil, selle riigi kohtute jaoks usutavad alused asi läbi vaadata ja lahendada.²⁸ Brüsseli Ia määrus kinnitab seda, kuna need asjaolud kujutavad endast artikli 7 punkti 2 ja artikli 24 punkti 1 kohaselt selgelt kohtualluvuse aluseid.²⁹ Samamoodi asus Euroopa Kohus oma otsuses IRnova³⁰ õigustatult seisukohale, et vaidlus kahe poole vahel, kelle alaline elu- või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis, seoses kolmandates riikides registreeritud patentidega on „rahvusvaheline“. Kui riik on andnud patendi, on usutav, et selle riigi kohtud võivad soovida lahendada seda patenti puudutavaid vaidlusi.³¹

34. On tõsi, et kohtuotsustes Parking ja Interplastics,³² Generalno konsultstvo na Republika Bulgaria³³ ja Inkreal³⁴ kasutas Euroopa Kohus seoses Brüsseli Ia määruse kohaldamisel nõutava „välismaise elemendiga“ mõnevõrra teistsugust lähenemisi.

35. Esimesena nimetatud kohtuotsusega lõppenud liidetud kohtuasjadest ühes oli hageja, kelle asukoht oli ühes riigis, pöördunud kostja vastu, kelle asukoht oli teises riigis, selle teise liikmesriigi kohtusse. Komisjon väljendas kahtlust, kas selles olukorras esineb Brüsseli korra kohaldamiseks nõutav „välismaine element“. Kuigi see oli kohtuotsuse Owusu järel ilmne ja Euroopa Kohus viitas sellele lahendile, lisas ta veel ühe täiendava argumendi. Sisuliselt viitas Euroopa Kohus teisele liidu õigusaktile, määrusele (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsumenetlus,³⁵ mis on kohaldatav üksnes „piiriüleste juhtumite“ suhtes ja milles on see mõiste määratletud kui „juhtu[m], mille korral vähemalt ühe poole alaline elu- või asukoht või peamine elukoht on muus liikmesriigis kui selles, kus asub avaldusega tegelev kohus“. Euroopa Kohtu hinnangul võib seda määratlust „põhimõtteliselt“ kasutada juhtumi rahvusvahelisuse

²⁶ Vt muu hulgas kohtuotsus Owusu (punkt 26) ja 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus IRnova (C-399/21, EU:C:2022:648, punkt 28). Vt samuti Jenardi aruanne, lk 8, ning Mankowski, P., ja Nielsen, P. A., „Introduction to Articles 17–19“ – eespool viidatud Magnus, U., ja Mankowski, P., lk 448, §-d 23 ja 24.

²⁷ Vt kohtuotsus Owusu (punkt 26) ning 26. märtsi 1992. aasta kohtuotsus Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, punkt 3) ning eespool viidatud Hartley, T., § 2.05.

²⁸ Arvestades nende kohtute lähedust oluliste faktiliste asjaolude seisukohast, riikide õigustatud huvi lahendada oma territooriumil toime pandud rikkumisi ja riikide traditsioonilist suveräänset kontrolli riigi piiridesse jääva maa üle jne.

²⁹ Brüsseli Ia määruse artikli 24 punktis 1 on sõnaselgelt viidatud isegi olukorrale, kus poolte alaline elukoht on ühes ja samas liikmesriigis, kinnisasi aga asub teises liikmesriigis.

³⁰ Vt 8. septembri 2022. aasta kohtuotsus (C-399/21, EU:C:2022:648, punkt 28).

³¹ Arvestades, et „[...] patendi andmine on riigi suveräänse teostamine“ (vt selle kohta minu ettepanek kohtuasjas BSH Hausgeräte (C-339/22, EU:C:2024:159, punktid 60 ja 61 ning viited). Seega ei ole Brüsseli kord kohaldatav vaid juhul, kui vaidluspoolte alaline elu- või asukoht on ühes ja samas riigis, avaldusega tegelevad selle riigi kohtud ning kõik kohtualluvuse seisukohast mõistlikult asjakohased asjaolud asuvad selles riigis, sest sel juhul ei saa tekkida ühtegi lahendamist vajavat rahvusvahelist kohtualluvuse kollisiooni. Vt 14. juuli 2022. aasta kohtuotsus EPIC Financial Consulting (C-274/21 ja C-275/21, EU:C:2022:565, punktid 56–59). Vt samuti Briggs, A., *Civil Jurisdiction and Judgments*, Oxon, Informa Law, 2015, 6. trükk, lk 56, ja eespool viidatud Hartley, T., §-d 2.02 ja 2.03.

³² 7. mai 2020. aasta kohtuotsus (C-267/19 ja C-323/19, EU:C:2020:351).

³³ 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus (C-280/20, EU:C:2021:443).

³⁴ 8. veebruari 2024. aasta kohtuotsus (C-566/22, EU:C:2024:123).

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta määrus (ELT 2006, L 399, lk 1), artikli 3 lõige 1.

väljaselgitamiseks Brüsseli Ia määruse kohaldamisel, kuna tuleb tagada kooskõla nendes kahes õigusaktis kasutatud samaväärsete mõistete vahel. Euroopa Kohus oli mõni kuu varem sobivalt otsustanud, et see mõiste hõlmab olukorda, kus hageja alaline elu- või asukoht on teises liikmesriigis kui avaldusega tegeleva kohtu oma.³⁶

36. Teisena nimetatud otsuses järgis Euroopa Kohus tuimalt varasemat kohtuotsust ja kohaldas oma praktika põhisuunale viitamata määruses nr 1896/2006 sätestatud mõiste „piiriülene vaidlus“ määratlust sedastamaks, et hagi, mille on esitanud isik, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle riigi konsulaadi vastu teises riigis seoses teenustega, mida esimene teisele selles riigis osutab, on (ilmselt) „rahvusvaheline“ Brüsseli Ia määruse tähenduses. Lõpuks viitas Euroopa Kohus kolmandas nimetatud otsuses esiteks sellele määratlusele ja teiseks käesoleva ettepaneku punktis 30 korratud kriteeriumile ning otsustas, et kui liikmesriigis elavad või asuvad vaidluspoolad on sõlminud kohtualluvuse kokkulepped vaidluse lahendamiseks teise liikmesriigi kohtutes, kujutab see endast selle määruse kohaldamiseks piisavat „välismaist elementi“.³⁷

37. Nõustun kommenteerijate kriitikaga, mis puudutab seda uut lähenemisviisi rahvusvahelisusele.³⁸ Soov tagada liidu õiguse sidusus on kindlasti kiiduväärne. Selle saavutamiseks võib ühe liidu õigusakti suhtes sõnastatud määratlusi ja tõlgendusi mõnikord teisele üle kanda. Alati see aga nii ei ole. Selles suhtes on vaja ettevaatust, sest samalaadsetel mõistetel võib olla erinevates kontekstides (väga) erinevaid tähendusi. Selline teguviis on õigustatud vaid siis, kui kõnealuste õigusaktide ülesehitus ja eesmärgid on omavahel piisavalt lähedased. Käesoleval juhul see nii ei ole. Ehkki Brüsseli Ia määrus ja määrus nr 1896/2006 kuuluvad, nagu Euroopa Kohus märkis, piiriülese toimega tsiviilasjades tehtava õiguslase koostöö valdkonda, sellega nende omavaheline lähedus ka piirdub.

38. Ühest küljest võeti määrus nr 1896/2006 vastu eesmärgiga lahendada võlausaldajatel tekkivaid raskusi vaidlustamata nõuete sissenõudmisel võlgnikelt teistes liikmesriikides. Selle eesmärk on lihtsustada ja kiirendada niisuguste nõuete sissenõudmist sellise ühetaolise menetluse loomise teel, mis võimaldab võlausaldajal saada liikmesriigi kohtult niisuguse nõude kohta otsuse, mille saab hõlpsasti täitmisele pöörata liikmesriigis, kus asub võlgniku vara, tagades samal ajal kogu Euroopa Liidu piires võrdsed võimalused kaitseõiguste osas.³⁹ Selles määruses ette nähtud mõiste „piiriülene juhtum“ määratlusel, mis tugineb poolte vastavatele elu- ja asukohtadele ning avaldusega tegeleva kohtu asukohale, on selles kontekstis oma loogika. Kui poolte elu- või asukohad on ühes ja samas riigis, on selle riigi kohtute võimaldatavad õiguskaitsevahendid harilikult piisavad, et tagada võlausaldaja nõude kiire rahuldamine. Seega ei ole selles määruses ette nähtud menetlus vajalik.

39. Teisest küljest on Brüsseli Ia määruse eesmärk ühtlustada kollisiooninorme tsiviil- ja kaubandusasjades. Selle jaoks on see määratlus liiga kitsas ja seetõttu sobimatu. Nagu selgitasin eespool punktides 32 ja 33, võib rahvusvahelise kohtualluvusega seotud küsimusi tekkida ka juhul, kui vaidluspoolte elu- või asukohad on ühes ja samas liikmesriigis ning avaldusega tegelevad selle riigi kohtud.⁴⁰ Pealegi sisaldab see õigusakt ka õigusnorme liikmesriikide kohtute

³⁶ Vt 7. mai 2020. aasta kohtuotsus *Parking ja Interplastics* (C-267/19 ja C-323/19, EU:C:2020:351, punktid 27–36).

³⁷ 8. veebruari 2024. aasta kohtuotsus *Inkreal* (C-566/22, EU:C:2024:123, punktid 19–24).

³⁸ Vt muu hulgas Nuyts, A., „Chronique de DIP“, *Journal de droit européen*, 2023, nr 74, ning Pailler, L., „Commentaire de CJUE, 7 mai 2020, aff. C-267/19 et C-323/19“, *Journal du droit international (Clunet)*, 2021.

³⁹ Vt määruse nr 1896/2006 põhjendused 4–10 ning artikli 1 lõige 1 ja artiklid 18–22.

⁴⁰ Kui Brüsseli Ia määrus ei oleks selles olukorras kohaldatav, jääksid mõned selle määruse normid soovitava toimeta. Muu hulgas on artikliga 24 antud teatavates asjades ainupädevus teatava liikmesriigi kohtutele, isegi kui poolte alalised elukohad on teises liikmesriigis. On ilmne, et kui artiklist 24 hoolimata pööratakse poolte alalise elukoha liikmesriigi kohtutesse, tuleb kohaldada seda normi ja need kohtud peavad kinnitama, et nad ei ole pädevad.

kuulutatud kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta. Selleks et need õigusnormid saaksid teenida oma eesmärki, tuleb neid kohaldada iga kord, kui liikmesriigi ametiasutused on kohustatud tunnustama teise liikmesriigi kohtu otsust või selle täitmisele pöörama, isegi kui see puudutab riigisisest vaidlust kahe isiku vahel, kelle alaline elu- või asukoht on viimati nimetatud riigis⁴¹. Ka niisuguse olukorra jaoks see määratlus ei sobi.

40. Samas on kohtuotsused Parking ja Interplastics,⁴² Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria⁴³ ja Inkreal⁴⁴ kohtupraktika põhisuunaga kooskõlastatavad, kui tõlgendada neid järgmiselt. Kuna määruses nr 1896/2006 määratletud mõiste „piiriülene juhtum“ on kitsam kui mõiste „välismaine element“, mida kasutatakse Brüsseli Ia määruse kohaldamisel, siis kui juhtum on esimesena nimetatud määruse tähenduses „piiriülene“, on see seda enam „välismaine“ teisena nimetatud määruse tähenduses. Küll aga võib „välismaine“ olla ka niisugune vaidlus, mis ei vasta „piiriülese juhtumi“ määratlusele.

41. Selleks aga, et hoida ära edasist ebakindlust seoses Brüsseli korra „välismaise“ mõõtmega, teen Euroopa Kohtule ettepaneku hoiduda edaspidi selles kontekstis määrusele nr 1896/2006 viitamisest. Kui Euroopa Kohus soovib inspiratsiooni teistest sellekohastest õigusaktidest ja tagada kooskõla nendega, sobiks selleks, nagu järgnevalt nähtub, paremini muud selleteemalised õigusaktid: määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I määrus“)⁴⁵ ja määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II määrus“)⁴⁶. Need õigusaktid on Brüsseli Ia määruse n-ö vasted õigusnormide kollisiooni valdkonnas ning liidu seadusandja ise tahtis, et nende kolme määruse sisulist osa tõlgendataks kooskõlalisel.⁴⁷

2. Reisi sihtkoht on asjakohane „välismaine element“

42. Eelnevas jaos antud selgitust arvesse võttes ei ole minu arvates kahtlust, et nagu komisjon märgib, kui liikmesriigi kohtusse on pöördutud juhtumiga, milles ühest küljest vaidlevad pooled, kelle alaline elu- või asukoht on sellesamas liikmesriigis, kuid mis teisest küljest on seotud välisriiki reisimiseks sõlmitud pakettreisilepingu täitmisega, kujutab selle reisi sihtkoht endast asjakohast „välismaist elementi“, millest tulenevalt kohaldatakse Brüsseli Ia määruses sätestatud kollisiooninorme.⁴⁸

43. Reisi sihtkoht on ka see koht, kus osutati või tulnuks osutada reisijale pakettreisilepingu kohaselt (suurem osa) teenuseid (lend maandub sihtkoha lähedal, kohapealne hotell jne). Teisisõnu, sisuliselt täideti või oleks tulnud täita seda lepingut seal. Olen seisukohal, et kui

⁴¹ Sellises „riigisisises“ kohtuvaidluses võib võlausaldaja taotleda oma asukohajärgse kohtu tehtud otsuse tunnustamist ja/või täitmist teises liikmesriigis näiteks siis, kui võlgnik on oma vara sellesse teise liikmesriiki üle viinud.

⁴² 7. mai 2020. aasta kohtuotsus (C-267/19 ja C-323/19, EU:C:2020:351).

⁴³ 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus (C-280/20, EU:C:2021:443).

⁴⁴ 8. veebruari 2024. aasta kohtuotsus (C-566/22, EU:C:2024:123).

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (ELT 2008, L 177, lk 6) („Rooma I määrus“).

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (ELT 2007, L 199, lk 40) („Rooma II määrus“).

⁴⁷ Vt Rooma I määruse ja Rooma II määruse põhjendus 7.

⁴⁸ Vt muu hulgas Cour de cassationi (Prantsusmaa kassatsioonikohus) 5. novembri 2008. aasta otsus kohtuasjas nr 07-18.064, FR:CCASS:2008:C101090; Mankowski, P., ja Nielsen, P. A., „Introduction to Articles 17–19“ – eespool viidatud Magnus, U., ja Mankowski, P., lk 448, §-d 23–24; eespool viidatud Latil, C.; Ancel, M.-E., „Commerce électronique-Un an de droit international privé du commerce électronique“, *Communication Commerce électronique*, 2014, nr 1; Bogdanov, S., „Arrêt *Maletic*: un pas supplémentaire dans la protection des consommateurs face au commerce électronique des voyages à forfait“, *European Journal of Consumer Law*, 2015, lk 433–442, eriti lk 439; Chalas, C., „Compétence en matière de contrat conclu avec une agence de voyages“, *Revue critique de droit international privé*, 2014, lk 639.

liikmesriigi kohtul palutakse lahendada lepingu täitmisega seotud vaidlus ja lepingu täitmise koht on välisriigis, on see niisugune asjaolu, mis „tõstatab rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisega seotud küsimusi“.⁴⁹ Niisugusest seosest tuleneb võimalus, et asja vaatavad läbi ja lahendavad selle riigi kohtud. Sellega seoses on minu jaoks kummaline FTI vastuväide, et see seos on „pelgalt faktiline“ ja mitte „normatiivne“ (mida iganes see sõna täpselt tähendab).⁵⁰ Nimelt see „faktiline“ seos ongi põhjus, miks võib ette kujutada, et selle riigi kohtud vaidluse lahendavad (kuna nende geograafiline lähedus lepingu täitmise kohaga võib osutada niisuguse asja lahendamisel otstarbekaks, eriti selles osas, mis puudutab asjakohaste tõendite kogumist). Seda kinnitab asjaolu, et just sel põhjusel on lepingu täitmise koht lepinguid puudutavate vaidluste korral Euroopa Liidus Brüsseli Ia määruse artikli 7 lõike 1 kohaselt⁵¹ ja paljudes teistes riikides valikuline kohtualluvuse alus.⁵²

44. Kohtuotsus Owusu toetab seda tõlgendust otseselt. Meenutan, et selles kohtuasjas oli A. Owusu, kelle alaline elukoht oli Ühendkuningriigis (mis oli tollal liidu liikmesriik), sõlminud N.B. Jacksoniga, kelle alaline elukoht oli samuti Ühendkuningriigis, puhkeotstarbelise üürilepingu Jamaical asuva villa suhtes. A. Owusu sattus seal traagilisse õnnetusse, mis oli väidetavalt põhjustatud varjatud ohust selles paigas, ja esitas N.B. Jacksoni vastu lepingulise kohustuse rikkumise hagi. Euroopa Kohus asus kõhklusteta seisukohale, et see juhtum sisaldab Brüsseli korra kohaldamise mõttes asjakohast „välismaist elementi“.⁵³ Asjaolust, et juhtum oli seotud lepingu (puuduliku) täitmisega Jamaical, piisas selles aspektis, sest sellest tegurist tuleneb selgelt võimalus, et nimetatud riigi kohtud selle juhtumi läbi vaatavad ja lahendavad. Käesolevas asjas vaidluse all olev juhtum on sellega sarnane.

45. Minu arvates võib näha analoogiat ka Rooma I määrusega ja Euroopa Kohtu sellekohase praktikaga. Sarnaselt Brüsseli Ia määrusega, mis puudutab kohtualluvust, määrab ka see õigusakt kindlaks lepingu suhtes kohaldatava õiguse, kui olukorras esineb „seaduste konflikt“.⁵⁴ Sellega seoses tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et Rooma I määruse sätted on kohaldatavad kõikidele „välismaist elementi“ sisaldavatele lepingulistele suhetele. Vaid siis, kui niisugusel lepingul on seoseid muu riigiga (või muude riikidega) peale selle, kus asub kohus, mille poole pöörduti, võivad lepingut reguleerida omavahel vastuolus olevad eri riikide õigusnormid ning kohus soovida teada, millist neist vaidluse lahendamisel kohaldada. Samast kohtupraktikast nähtub, et mõiste

⁴⁹ Vt selle kohta kohtujurist Richard de la Touri ettepanek kohtuasjas Inkreal (C-566/22, EU:C:2023:768, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁵⁰ FTI viitab mõne Saksamaa kohtu arutluskäigule, mille kohaselt avaldaks lepingust tulenevate kohustuste täitmata jätmise, sealhulgas välisriigis, mõju ainult juba eksisteerivas puhtalt riigisiseses lepingusuhtes. See, et lepingu täitmise koht asub välisriigis, on kõigest selle suhte tagajärg ega mõjuta selle olemust. Kogu lugupidamise juures olen seisukohal, et suhte rahvusvahelisuse kindlakstegemisel Brüsseli Ia määruse seisukohast tuleb arvesse võtta käesoleva ettepaneku punktis 30 kirjeldatud laia ja pragmaatilist kriteeriumi, mitte säärast keerukaks aetud arutluskäiku.

⁵¹ Vt muu hulgas 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Wikinghof (C-59/19, EU:C:2020:950, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika). Vastupidi sellele, mida on märkinud Tšehhi valitsus, ei ole oluline, et Brüsseli Ia määruse kohaselt ei ole lepingu täitmise koht teatavate konkreetsete 4. jao kohaldamisalasse kuuluvate lepinguliikide puhul kohtualluvuse alus. Küsimust, kas juhtum tõstatab rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisega seotud küsimusi, ei tohiks segi ajada vastusega, mille annab see määrus nendele küsimustele käesolevas asjas (vt 17. novembri 2011. aasta kohtuotsus Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, punkt 31)). Nagu käesoleva ettepaneku punktis 33 märgitud, aitavad selle määruse normid juhtumi rahvusvahelisuse kindlakstegemisele kaasa vaid niivõrd, kui võrd need kinnitavad, et teatavad seostavad asjaolud on kohtualluvuse alustena usutatavad ja tekitavad sellistena võimaluse, et asja vaatab läbi ja lahendab välisriigi kohus. Lepingu täitmise koht kuulub sellesse kategooriasse. See, et liidu seadusandja seda teatavate tarbijalepingute puhul aluseks ei valinud, olukorda ei muuda. Tšehhi valitsuse argument võiks viida ka veidra tagajärjeni, mille puhul peetaks sedasama pakettreisilepingut „riigisiseseks“, kui selle sõlmib tarbija, mistõttu see kuuluks 4. jao kohaldamisalasse, ent „rahvusvaheliseks“, kui selle sõlmib reisija oma kutsetegevuse eesmärgil, mistõttu see kuuluks artikli 7 lõike 1 kohaldamisalasse.

⁵² Vt eespool viidatud Hartley, T., § 7.06. Niivõrd kui FTI vastuväite tähendus on niisugune, et selline juhtum on tihedamalt seotud liikmesriigiga, kus on mõlema lepingupartneri alaline elukoht või asukoht, juhni tähelepanu, et ehkki see võib nii olla, ei ole see rahvusvahelisuse küsimuse lahendamisel oluline. Selles aspektis loeb see, kas sihtkohaks oleva välisriigiga on olemas seos, mis võib olla kohtualluvuse seisukohast oluline, mitte see, kui suhteliselt tugevad seosed on juhtumil eri riikidega.

⁵³ Vt kohtuotsus Owusu (punkt 26).

⁵⁴ Vt Rooma I määruse artikli 1 lõige 1. Vt samuti Rooma II määruse artikli 1 lõige 1.

„välismaine element“ ei piirdu lepingupoolte vastavate elu- või asukohtadega. See, et lepingut tuleb täita teises riigis, kujutab endast niisugust „elementi“. ⁵⁵ On ilmne, et sedalaadi seose korral esineb „seaduste konflikt“. Avaldusega tegelev kohus võib kaaluda võimalust, et tema enda riigi õigusnormide asemel võib olla kohaldatav lepingu täitmise riigi õigus. ⁵⁶ Niisiis on selle konflikti lahendamiseks vaja selle määruse norme. ⁵⁷

46. Vastupidi sellele, millele vihjab FTI, arvan, et Euroopa Kohtu otsus Maletic⁵⁸ ei sea seda tõlgendust kahtluse alla, ehkki tunnistan, et nimetatud kohtuotsus tekitas selles suhtes mõningast ebakindlust.

47. Nimetatud kohtuasjas oli tarbijate paar, kelle alaline elukoht oli Austrias, broneerinud samas riigis asuva reisikorraldaja pakutava pakettpuhkereisi Egiptusesse, kasutades selleks Saksamaal asuva reisibüroo veebisaiti. Pärast Egiptuses hotelliga seoses probleemi tekkimist esitasid reisijad nii reisibüroo kui ka reisikorraldaja vastu lepingu rikkumise hagi oma elukohajärgsetele kohtutele vastavalt tollal Brüsseli Ia määruse artikli 16 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskirjale. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis, kas see eeskiri on reisikorraldaja suhtes kohaldatav, kuna tema asukoht oli samas riigis, kus oli tarbijate elukoht.

48. Euroopa Kohus vastas, et vaidlusalune eeskiri on kohaldatav mõlema kostja suhtes, kuid paraku kasutas ta selle kohta mõnevõrra keerulist mõttekäiku. Ta märkis: „Isegi kui eeldada, et niisugune ühtne tehing nagu see, millega [tarbijad] broneeris[id] pakettreisi [reisibüroo] veebisaidil ja tasus[id] selle eest, võib jaguneda kaheks eraldiseisvaks lepinguliseks suhteks, millest üks on [...] reisibürooga [...] ja teine reisikorraldaja[ga], ei saa viimast lepingulist suhet klassifitseerida „puhtalt siseriiklikuks“, kuna see on lahutamatu seotud esimese lepingulise suhtega, sest see sõlmiti teises liikmesriigis asuva nimetatud reisibüroo vahendusel.“ ⁵⁹

49. Paljud kommenteerijad on juhtinud tähelepanu selle põhjenduskäigu keerukusele ja olnud üllatunud, et Euroopa Kohus ei maininud välismaist reisisihtkohta kui asjaolu, millest oleks ilmsena nähtunud selle juhtumi „rahvusvahelises“. ⁶⁰ Siiski ei tuleks sellele, et Euroopa Kohus nimetatud asjaolu ei käsitlenud, minu arvates omistada niisugust tähendust, et see asjaolu ei kujuta endast Euroopa Kohtu hinnangul asjakohast „välismaist elementi“. On olemas lihtne selgitus, miks Euroopa Kohus keskendus selle asemel tarbijate, reisibüroo ja reisikorraldaja vaheliste seoste „lahutamatusel“. Selles kohtuasjas oli tegu kahe eraldi küsimusega, mis puudutasid tarbijate jaoks ette nähtud *forum actoris*'e eeskirja, täpsemalt: i) kas nõuded mõlema kostja vastu on „rahvusvahelised“; ja ii) kas kumbagi neist saab pidada selle eeskirja tähenduses „teiseks lepingupooleks“. ⁶¹ Oma põhjendustes andis Euroopa Kohus n-ö laia pintsliga vastuse mõlemale küsimusele: selle eeskirja kohaselt oli tegu ainult ühe, rahvusvahelise lepingusuhtega ning reisibüroo ja reisikorraldaja kui selle suhte „teised lepingupoole“ olid koos kaasatavad

⁵⁵ Vt 14. septembri 2023. aasta kohtuotsus Diamond Resorts Europe jt (C-632/21, EU:C:2023:671, punktid 51–53).

⁵⁶ Vt Calster (van), G., *European Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2016, lk 240.

⁵⁷ Lepingu täitmise koht on asjakohane seostav asjaolu, kuna riik võib mõistlikult soovida reguleerida lepinguid, mida täidetakse tema territooriumil. Seda on Rooma I määruse eri sätetes sõnaselgelt käsitletud (vt muu hulgas artikli 5 lõige 1, artikli 5 lõike 2 punktid d ja e, artikli 6 lõike 4 punkt a, artikli 8 lõige 2, artikli 9 lõige 3). Jällegi ei ole see, et niisugust lepingut võib kohaldatava õiguse kindlaksmääramise seisukohast pidada tihedamalt seotuks poolte ühise elukohaga, oluline olukorra rahvusvahelise kindlaksmääramisel, mis seisab menetlusvoos eespool. Selles aspektis loeb see, kas sihtkohaks oleva välisriigiga on olemas seos, mis võib olla kohaldatava õiguse valiku seisukohast oluline, mitte see, kui suhteliselt tugevad seosed on juhtumil eri riikidega.

⁵⁸ 14. novembri 2013. aasta kohtuotsus (C-478/12, EU:C:2013:735).

⁵⁹ 14. novembri 2013. aasta kohtuotsus Maletic (C-478/12, EU:C:2013:735, punkt 29).

⁶⁰ Vt käesoleva ettepaneku 48. joonealuses märkuses viidatud õiguskirjandus.

⁶¹ On selge, et tarbijad ei saa *forum actoris*'e eeskirjale tuginedes nõuet tarbijalepingu kolmanda poole vastu (vt käesoleva ettepaneku punkt 21).

menetlusse tarbijate elukohajärgsetes kohtutes. Seevastu viide reisi sihtkohale oleks lahendanud küll esimese küsimuse, ent jätnud teise vastuseta. See oli põhjus, miks Euroopa Kohus oma otsuses seda asjaolu ei „mobiliseerinud“.

50. Samuti ei veena mind Tšehhi valitsuse argument, et käesolevas ettepanekus pakutava tõlgenduse tagajärjel hakataks reisikorraldajate vastu esitama eeldusvastaselt hagnosis nende klientide elukohajärgsetesse kohtutesse, mis oleks vastuolus ettearvatavusega kui Brüsseli Ia määruse eesmärgiga. On selge, et ettevõtja, kes tegutseb rahvusvahelises sektoris, nagu turismi alal, võib „mõistlikult ette arvata“, et kui ta korraldab ja müüb reise välisriikidesse, võidakse tema suhtes kohaldada rahvusvaheliste vaidluste tarvis ette nähtud kohtualluvuskorda.⁶²

51. Kokkuvõtteks soovin täpsustada, et minu arvates ei ole vaja eristamist olenevalt sellest, kas reisija nõue puudutab konkreetset õnnetusjuhtumit, millesse ta sattus reisi sihtkohas (täiesti analoogiliselt Owusu juhtumiga), sealse hotelli eeldatust viletsamaid tube või – nagu põhikohtuasjas – seda, et reisija ei läinudki reisile, kuna ta vajas viisat, millest teda ei informeeritud, või ei saanud lennupileteid (vms). Ehkki seos nõude ja välisriigi vahel võib mõnel juhul olla tugevam kui mõnel teisel, tuletan meelde, et selle hindamist, kas vaidlus sisaldab „välismaist elementi“, ei tohiks muuta ülearu keerukaks (vt käesoleva ettepaneku punkt 31). Avaldusega tegelev liikmesriigi kohus ei pea nii lihtsa küsimuse lahendamiseks ulatuslikult analüüsima nõude sisu. Iga juhtumit, mis on seotud reisija nõudega reisikorraldaja vastu seoses mis tahes laadi probleemidega, mis tekkisid reisijal seoses reisiga välisriiki, mida reisikorraldaja korraldas ja müüs kui „paketti“, tuleb eespool selgitatud põhjustel käsitleda kui Brüsseli Ia määruse seisukohast rahvusvahelist. Reisi sihtkohta on lihtne kontrollida ja see muudab kohaldatava kohtualluvuskorra poolte jaoks ettearvatavaks, nagu eelnevas punktis selgitatud.

3. 4. jao sõnastus ega eesmärk ei eelda teistsugust tõlgendust

52. Vastupidi sellele, mida väidab FTI, ei sea käesolevas ettepanekus pakutavat tõlgendust kahtluse alla see, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskirja kui erandsätet tuleb tõlgendada kitsalt.⁶³

53. Kõigepealt meenutan, et käesoleva kohtuasja keskmes olev (kaudne) „välismaise elemendi“ nõue määrab üldiselt Brüsseli Ia määruse kohaldamisala. Rangelt võttes puudutab see nõue kui selline artikli 1 lõiget 1 (vt käesoleva ettepaneku punkt 22), mitte artikli 18 lõiget 1. Loogiliselt tuleks seda mõõta sama mõõdupuuga kui kõiki teisi selles määruses sätestatud kollisiooninorme, olenemata konkreetse vaidlusaluse sätte laadist.⁶⁴

54. Ka seda sissejuhatavat märkust kõrvale jättes on minu arvates selge, et selle nõude tõlgendamine nii, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskiri on kohaldatav juhtumitele, milles on tegu tarbija ja tarnija või teenuse osutajaga, kelle alaline elu- või asukoht on ühes ja samas liikmesriigis, seoses lepinguga, mida täideti või tuli täita teises riigis, ei ole vastuolus 4. jao sätetega.

⁶² Samuti ei näe ma, miks oleks tegu põhjendamatu erineva kohtlemisega, kui seesama Saksa tarbija saaks pöörduda sellesama Saksa reisikorraldaja vastu teise Saksamaa kohtusse olenevalt sellest, kas vaidlus puudutab lepingut reisiks Berliini (Saksamaa) või lepingut reisiks välisriiki, nagu on märkinud Tšehhi valitsus. On selge, et see erinev kohtlemine tuleb erinevusest nende kahe lepingu suhtes kohaldatavas kohtualluvuskorras, mida omakorda õigustab see, et teise lepingu rahvusvahelisele on niisugune, mis tõstatab kohtualluvusega seotud küsimusi, esimene leping seda aga teha ei saa.

⁶³ Muidu on Brüsseli kord *forum actoris*'e suhtes „vaenulik“ (vt muu hulgas 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 33).

⁶⁴ Vt sama seisukohta: Mankowski, P., ja Nielsen, P. A., „Introduction to Articles 17–19“ – eespool viidatud Magnus, U., ja Mankowski, P., lk 448, § 23.

55. Alustades Brüsseli Ia määruse artikli 17 lõikest 1, meenutan, et selle kohaselt on 4. jao kohaldamiseks nõutav, et tarbija ja tarnija või teenuse osutaja vahel oleks sõlmitud leping ning et see leping kuuluks ühte selle lõike punktides a–c viidatud kategooriatest. Punktid a ja b on seotud lepinguliikidega (vastavalt järeelmaksuga kaupade müügilepingud ja krediidlepingud), ilma et oleks viidatud lepingupoolte vastavatele elu- või asukohtadele. Punkti c kohaselt on kõikide muude lepingute puhul (seega ka pakettreisilepingute puhul) nõutav, et tarnija või teenuse osutaja „tegeleb tarbija alalise elukoha liikmesriigis äri- või kutsetegevusega või kelle selline tegevus on mis tahes vahenditega suunatud nimetatud liikmesriiki või mitme liikmesriigi hulgas ka nimetatud liikmesriiki, ning [...] leping kuulub sellise tegevuse raamesse“. Selle sätte sõnastusest ei nähtu otseselt ega ka kaudselt, et tarbija ja tarnija või teenuse osutaja alaline elu- või asukoht peaksid igal juhul olema eri riikides.⁶⁵ On selge, et tarnija või teenuse osutaja võib „tegele[da] tarbija alalise elukoha liikmesriigis äri- või kutsetegevusega“, kui tal on seal asukoht.

56. Teiseks ei piirdu *forum actoris*'e eeskiri Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõike 1 sõnastusest tulenevalt juhtudega, mil tarbija ja kutselise tegutseja alaline elu- või asukoht on eri riikides. Vastupidi, selles sättes on ette nähtud, et kõnealune eeskiri on kohaldatav „olenemata teise poole alalisest elukohast“. Olen mõistagi teadlik, et nagu FTI on toonitanud, oli selle sõnastuse lisamise eesmärk see, et tarbijad saaksid sellele eeskirjale tugineda tarnijate või teenuseosutajate vastu, kelle alaline elu- või asukoht on kolmandates riikides.⁶⁶ Õigupoolest aga, nagu on täheldanud komisjon, on see sõnastus piisavalt lai, et hõlmata ka olukorda, kus tarnija või teenuse osutaja alaline elu- või asukoht on samas liikmesriigis kui tarbija alaline elukoht.

57. Lõpuks on Brüsseli Ia määruse artikliga 19, milles on kehtestatud piirangud seoses kohtualluvuskokkulepete kasutamise ja tarbijaasjades, niisugused kokkulepped sõnaselgelt lubatud, kui neid sõlmivad omavahel tarbija ja tarnija või teenuse osutaja, „kelle mõlema alaline või peamine elukoht oli kokkuleppe sõlmimise ajal samas liikmesriigis“, teatavatel tingimustel (vt selle artikli lõige 3). On ilmne, et liidu seadusandja arvestas võimalusega, et 4. jaos sätestatud õigusnormid, nende hulgas artikli 18 lõige 1, on selliseski olukorras kohaldatavad (tingimusel, et juhtumise esineb veel üks asjakohane välismaine element).

58. Samuti ei lähe Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskirja kohaldamine juhtumitele, kus tarbija ja tarnija või teenuse osutaja alaline elu- või asukoht on ühes ja samas riigis, kuid asjaomast lepingut täideti või tuli täita teises riigis, kaugemale sellest, mis on nõutav 4. jao konkreetse eesmärgi saavutamiseks.

59. Tuletan meelde, et 4. jao sätete eesmärk on kaitsta tarbijat kui tarnijast või teenuse osutajast majanduslikult nõrgemat ja õigusküsimustes väiksemate kogemustega lepingupoolt.⁶⁷ Kõnealune *forum actoris*'e eeskiri teeb seda eelkõige nii, et hõlbustab (vägagi) tarbija võimalust pöörduda kohtusse, mille tulemusel ei ole tarbija heidutatud oma õigusi jalule seadmast.⁶⁸

60. Eespool kirjeldatud valdavat seisukohta järgides märgib FTI selle kohta, et ainus olukord, mida liidu seadusandja tahtis selle eeskirjaga vältida, oli see, kus tarbija on sunnitud pöörduma teise liikmesriigi kohtutesse. Seadusandja tahtis kaitsta tarbijat olukorra eest, kus tema suhtes kehtib välisriigi õigussüsteem, mis toimib keeles, mida ta ei pruugi osata, ja kus tarbijat võib

⁶⁵ Vt 30. septembri 2021. aasta kohtuotsus Commerzbank (C-296/20, EU:C:2021:784, punktid 42–44).

⁶⁶ Vt eespool viidatud Dickinson, A., ja Lein, E., § 6.68; eespool viidatud Hartley, T., § 11.12.

⁶⁷ Vt Brüsseli Ia määruse põhjendus 18.

⁶⁸ Vt muu hulgas eespool viidatud Dickinson, A., ja Lein, E., § 6.56 ja 6.64.

nendest kohtutest eraldada „koormav vahemaa“. See eriline kaitse ei ole põhjendatud, kui tarbija ja tarnija või teenuse osutaja alaline elu- või asukoht on ühes ja samas riigis. Sel juhul allub asi igal juhul selle riigi kohtutele.

61. Arvan, et ehkki olukord, kus tarbijat heidutavad tema õiguste jaluleseadmisel raskused, mis kaasnevad tarnija või teenuse osutaja vastu kohtusse pöördumisega välisriigis, on selgelt *peamine* olukord, mida seadusandja silmas pidas,⁶⁹ ei ole see *ainus*. Kui see nii oleks, oleks seadusandja piirdunud sellega, et lubab tarbijal pöörduda oma alalise elukoha liikmesriigi kohtutesse. Sellest, et Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 on mindud sammu võrra kaugemale ja lubatud tarbijal pöörduda konkreetselt tema alalise elukoha järgsesse kohtusse, nähtub õigusnormi koostajate kaalutlus, et tarbijat saab hagi esitamast heidutada ka siis, kui pädev kohus asub küll tema elukohaliikmesriigis, kuid ei ole tema alalise elukoha järgne kohus. Nagu Euroopa Kohus on teistsuguses kontekstis juba märkinud,⁷⁰ võivad tarbijat pädevast kohtust eraldavad vahemaad olla „koormavad“ isegi liikmesriigi piires (näiteks kui tarnija või teenuse osutaja asukohajärgne kohus on kauges linnas), mõnikord rohkemgi kui kahe liikmesriigi vahel,⁷¹ mis võib muuta kohtusse ilmumise tarbija jaoks keeruliseks.⁷² On selge, et seadusandja soovis ära hoida ka niisuguseid olukordi.

62. FTI vastuväide, et alati ei kohusta liikmesriikide menetlusnormid tarbijat isiklikult kohale tulema või mõnikord võimaldavad kaugkohtuistungit, mistõttu sellist ebamugavust ei pruugi praktikas tekkida, ei ole veenev. Võib ka vastu väita, et vahel juhtub nende menetlusnormide kohaselt pädev kohus olema suhteliselt lähedal tarbija alalisele elukohale.⁷³ Mõnel muul juhul aga võib tarbija olla kohustatud kohale tulema ja pädev kohus võib asuda kaugel. Ka siis, kui tarbijal tuleks esitada hagi teises liikmesriigis, võib mõnikord juhtuda, et ta oskab selle liikmesriigi keelt ja on tuttav menetlusega selle liikmesriigi kohtutes, mis võivad ka asuda tema elukoha lähedal. Teistel juhtudel aga võib kogu protsess olla tarbijale täiesti võõras. Kokkuvõttes, nagu komisjon on märkinud, ei saa Brüsseli Ia määruse artikli 18 lõikes 1 sätestatud *forum actoris*'e eeskirja kohaldamine oleneda tarbijale konkreetsel juhul tekkida võivate tegelike praktiliste raskuste juhtumhaaval hindamisest. Vastasel juhul oleks selle eeskirja kohaldamisala ettearvatu. Enamikul juhtudel need raskused eeldatavasti esinevad ja lahendatakse vastavalt.

V. Ettepanek

63. Kõikidel nendel kaalutlustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Amtsgericht Nürnbergi (Nürnbergi esimese astme kohus, Saksamaa) küsimusele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 1 lõiget 1 ja artikli 18 lõiget 1 nende omavahelises koostoimes

⁶⁹ Vt selle kohta muu hulgas 14. septembri 2023. aasta kohtuotsus Club La Costa jt (C-821/21, EU:C:2023:672, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁷⁰ Vt 27. juuni 2000. aasta kohtuotsus Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punktid 22 ja 23).

⁷¹ Komisjon on toonud näiteks tarbija, kelle alaline elukoht on Passaus (Saksamaa) ja kes peab pöörduma kohtusse Flensburgis (Saksamaa) (mis asub kümnetunnise autosõidu kaugusel), ent kui ta peaks pöörduma kohtusse Linzis (Austria), oleks see kahetunnise teekonna kaugusel.

⁷² Kindlasti oli selle kaitse eesmärk ka julgustada tarbijaid tarbima väljaspool omaenda koduriigi piire, liidu siseturul (vt kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Commerzbank (C-296/20, EU:C:2021:733, punkt 26)). Siiski, nagu on märkinud komisjon, ei saa selle sätte kohaldamine niisuguse olukorraga piirduda (nagu nähtub sellest, et see on kohaldatav kolmandates riikides asuvate tarnijate või teenuseosutajate suhtes). Selle üldine eesmärk on kaitsta tarbijaid rahvusvahelistes lepingutes.

⁷³ Õigupoolest on ka põhikohtuasjas tegu niisuguse olukorraga, sest Nürnberg on Münchenist kahetunnise autosõidu kaugusel.

tuleb tõlgendada nii, et

teisena nimetatud sättes ette nähtud kohtualluvuseeskiri, mille kohaselt on pädevus tarbija alalise elukoha kohtutel, on kohaldatav menetlusele, mille on algatanud tarbija, kelle alaline elukoht on ühes liikmesriigis, reisikorraldaja vastu, kelle asukoht on sellesamas liikmesriigis, seoses välisriiki reisimiseks sõlmitud pakettreisilepinguga. See eeskiri annab nendele kohtutele nii rahvusvahelise kui ka territoriaalse pädevuse ega viita selles liikmesriigis kehtivatele territoriaalse kohtualluvuse jaotuse normidele.